

не так легко приживаються в загальнолітературній практиці власне українські відповідники деяких запозичень, згадаймо ті самі *наплічник* (рюкзак), *штрикавка* (шприц) і под., оскільки за своєю семантикою вони сприймаються як власне розмовні, що зберігають потенційну можливість номінувати й інші реалії, мати додаткові лексико-семантичні варіанти. Наведемо такі приклади, як *щербань* — лексема розмовної сфери вживання, що може називати не лише ‘посуд’, але й людину за ознакою стану зубів, а *носогрійка* — не лише різновид люльки, але й просторічна назва апарату для прогрівання носа. Цей ряд можуть продовжувати *мальованка*, *пістря*, *чорняк*, *приголовчик*, *чортонхайка*, *настільник*, *прошивка*, *підложжя* і т. ін. Отже, здебільшого йдеться про віддієслівні номінації розмовного походження, менше — відприкметникові. Так само і *підойма* — слово з широким номінативним потенціалом, що не може замінити, витіснити лексему *ліфт*, яка зайняла своє місце в номінативній системі мови і розвивається, як засвідчує сучасна мовна практика, і далі.

Світлана Бибик

ПРАВОПИС НАЗВ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ

Становлення України як держави супроводжується створенням нових структур, навіть цілих галузей, зокрема — у банківській системі. Тож цілком закономірною є поява цілої низки нових назв.

Щоправда, ці новотвори іноді суперечать чинному правопису української мови. Найчастіше їх автори припускаються помилок, калькуючи правопис іноземних мов, що, звичайно, неприпустимо. Скажімо, у німецькій мові всі іменники пишуться з великої літери. Але це не дає підстав змінювати правопис інших мов, зокрема й української.

Написання власних назв правописом української мови в основному врегульоване.

Варто пригадати деякі його положення і з’ясувати написання офіційних назв банківських установ.

Почнемо з написання слів із великої і малої літер.

У пункті 14 розділу «Вживання великої літери» «Українського правопису» (К.: Наук. думка, 1993. — С. 53) зазначається: «У назвах міністерств і їхніх головних управлінь, а також у назвах інших установ та організацій, що складаються з кількох слів, з великої літери пишеться тільки перше слово: Національний банк України...».

Пунктом 15 передбачено: «...а) Якщо підприємство, установа, заклад і т. ін. мають символічну назву, номер чи мають чись ім'я, то їх можна писати повністю або скорочено. При цьому в повних назвах початкове слово та перше слово взятої в лапки символічної (умовної) назви, ім'я тощо пишуться з великої літери, а всі інші слова — з малої». Наприклад: *Державний експортно-імпорتنний банк України; Волинський торгово-інвестиційний банк; Миколаївський комерційний акціонерний банк розвитку промисловості і соціальної сфери України, Український професійний банк.*

Останнім часом помітна тенденція у назві в лапках усі літери писати великими. Наприклад: *акціонерно-комерційний «РЕАЛ-БАНК»*. Таке написання допустиме лише з рекламною метою, скажімо, на вивісках, у рекламних оголошеннях у засобах масової інформації.

Стосовно складених назв іноземних фірм, компаній, банків в «Українському правописі» (С. 54, пункт 17) зазначено: «...вони беруться в лапки й з великої літери пишеться тільки перше слово чи власне ім'я, що входить до складу цієї назви: *...нафтохімічна компанія «Оксиденталь петролеум корпорейшн», банк «Гаранті траст компанії».*

В «Офіційному списку комерційних банків України» та змінах і доповненнях до нього є чимало однотипних назв, які написані то разом, то через дефіс, то окремо. Наприклад: «*Корал-Банк*», «*Росток Банк*», «*ПриватБанк*».

Про вживання великої літери вже йшлося. Щодо написання складених назв разом, окремо і через дефіс, то ці питання чинним правописом, на жаль, повною мірою не унормовані.

У всіх редакціях «Українського правопису», виданих останнім часом, чітко визначено правила написання складених назв разом і окремо. Разом пишуться всі складноскорочені слова і похідні від них. Наприклад: *Нацбанк, Ощадбанк, Укргазпром-*

банк. Окремо пишуться підрядні словосполучення: «Банк Велес», «Наш банк».

Щодо решти випадків рекомендуємо такий підхід.

Словосполучення із двох самостійних (сурядних) слів слід писати через дефіс: «Кредит-Дніпро», «Мета-банк», «Корал-банк». На нашу думку, через дефіс треба писати і словосполучення, до складу яких входять іншомовні, а також незрозумілі, так би мовити, закодовані слова, утворені здебільшого з окремих складів чи літер, значення яких відоме лише людям, які їх придумали: «АКСІ-банк», «ТММ-банк».

Вважаємо непорозумінням написання через дефіс деяких прикметникових форм від географічних назв, що входять до складу назви банківської установи. Наприклад: *Східно-український енергетичний банк «Мегабанк», АТ «Західно-Український Комерційний Банк».*

В «Українському правописі» (С. 122—124, параграф 114) зазначено:

«1. Окремо пишуться: а) Географічні назви, що складаються з прикметника та іменника: *Біла Церква,...* *Західна Європа...*

2. Разом пишуться: а) Географічні назви-іменники, що складаються з прикметника та іменника, з'єднаних сполучним звуком, а також прикметники, що походять від них: *Білопілля, Верхньодніпровськ,...* *верхньодніпровський...*

Примітка. Це правило поширюється й на складні прикметники, утворені з двох прикметникових основ, які означають назви морів, лісів, низин, областей, залізниць тощо й мають при собі номенклатурні терміни типу *море, гора, хребет, ліс, озеро, низовина, острів* і т. ін.: *...Південноукраїнський канал, Східноєвропейська рівнина...*

е) Прикметникові форми від географічних назв, що складаються з якісного прикметника та іменника або відносного прикметника [без суфіксів *-зьк(ий), -ськ(ий), -цьк(ий)* і суфіксів присвійності] та іменника: *...західноєвропейський* (від *Західна Європа*). Отже, слід писати: *західноукраїнський, південноукраїнський, східноєвропейський.*

А ось проміжні частини світу, як відомо, пишуться через дефіс: *північно-східний, південно-західний.*

Усі відповіді на питання можна знайти в довідковій літературі.

Назви усіх установ повинні відповідати нормам чинного правопису.

Надія Сологуб

СІМЕЙНИЙ — РОДИННИЙ

Явище абсолютної синонімії властиве усім мовам. Як уживаються слова пари *сімейний* — *родинний*? Пригадаймо, **сімейний** — 1. Який має сім'ю, не самотній; 2. Пов'язаний з життям сім'ї, у сім'ї; родинний; // Який належить сім'ї, переходить із покоління у покоління; // Який складається із членів сім'ї. 3. *перен.* Приватний, домашній; *перен.* Інтимний, душевний (пор.: СУМ, IX, 223). Ці значення засвідчує сполучуваність слова у сфері законодавства (*сімейне право, сімейні відносини, довідка про сімейний стан, сімейне законодавство, сімейний адвокат/юрист/детектив, сімейна справа, сімейний спір, адвокат у сімейних справах; Сімейний кодекс України визначає засади шлюбу, особисті немайнові та майнові права і обов'язки подружжя, підстави виникнення, зміст особистих немайнових і майнових прав та обов'язків батьків і дітей, усиновлювачів та усиновлених, інших членів сім'ї та родичів*), у сфері медичних послуг (*сімейний лікар, сімейна медицина; Всесвітня організація сімейних лікарів, сімейний алкоголізм; В Україні на теперішній час сформувалося соціальне замовлення суспільства на створення в структурі первинної ланки охорони здоров'я лікаря особливої категорії, який би міг відігравати роль авторитетного професіонала на первинному рівні, який би задовольняв медичні потреби широкого діапазону, тобто сімейного лікаря*); у сфері соціології (*сімейне життя, сімейне дозвілля, сімейний клуб, сімейні форми виховання; Сімейний клуб «Пузата мама» покликаний популяризувати в місті Рівне материнство та батьківство та сімейні цінності*), психології (*сімейний психолог, сімейні цінності, сімейна адаптація, сімейний гороскоп, сімейна зрада*), дозвілля (*сімейний ансамбль, сімейний альбом, сімейний відпочинок, сімейний вікенд, сімейний туризм, сімейний центр*), майнових відносин (*сімейна економіка, сімейна справа, сімейний бюджет, сімейний бізнес, сімейна аптека, сі-*